

Październik 2015 r.
Niniejsze zestawienie nie jest dla Trybunału wiążące i nie stanowi wyczerpującego opracowania

Kara dożywotniego pozbawienia wolności

Zobacz również zestawienie dotyczące ["Ekstradycji i kary dożywotniego pozbawienia wolności"](#).

"... [W] kontekście dożywotniego pozbawienia wolności, Artykuł 3 [[Europejskiej Konwencji Praw Człowieka](#)], który zakazuje tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania i karania¹], musi być interpretowany jako zawierający wymóg redukowalności wymiaru kary, w rozumieniu dokonania oceny umożliwiającej władzom krajowym rozważenie czy w trakcie odbywania kary u osoby skazanej na dożywocie zaszyły zmiany, oraz czy na drodze do jej resocjalizacji nastąpiły postępy – na tyle znaczące by uznać, że dalsza izolacja tej osoby nie może już być uzasadniona uprawnionymi względami penalnymi.

Jednakże [Europejski] Trybunał [Praw Człowieka] pragnie podkreślić, że – mając na względzie margines swobody decyzji przyznawany Układającym się Stronom w zakresie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych i wydawania wyroków (...) – jego rolą nie jest określanie formy (wykonawcza czy sądowicza), jaką taka ocena powinna przyjąć. Z tego samego powodu nie jest zadaniem Trybunału określanie terminów dokonywania takiej oceny. To stwierdziwszy (...) dokumenty z zakresu prawa porównawczego i międzynarodowego wskazują wyraźne poparcie dla instytucji specjalnego mechanizmu gwarantującego taką ocenę nie później niż po upływie dwudziestu pięciu lat odbywania kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz kolejne okresowe oceny (...).

Z powyższego wynika, że w sytuacji gdy prawo krajowe nie przewiduje możliwości dokonania takiej oceny – kara dożywotniego pozbawienia wolności nie spełnia standardów Artykułu 3 Konwencji.

... Ponadto, ... osoba skazana na dożywocie ma prawo wiedzieć, przy rozpoczęciu wykonywania kary, co musi zrobić by możliwe stało się rozpatrzenie możliwości jej zwolnienia, włącznie z tym kiedy zostanie dokonana ocena odbywania przez nią kary lub kiedy będzie się mogła o to ubiegać. Dlatego też w sytuacji gdy prawo wewnętrzne nie przewiduje żadnego mechanizmu lub możliwości oceny kary dożywotniego pozbawienia wolności, wynikająca stąd niezgodność z Artykułem 3 pojawia się już w chwili wydania wyroku dożywocia, a nie na późniejszym etapie wykonywania kary." ([Vinter i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu](#), wyrok (Wielka Izba) z dnia 9 lipca 2013 r., pkt. 119-122).

[Kafkaris przeciwko Cyprowi](#)

12 lutego 2008 roku (Wielka Izba – wyrok)

Skarżący, który został skazany za trzy zabójstwa, zaskarżył skazanie go na karę dożywotniego pozbawienia wolności i trwającą izolację. W szczególności zarzucił, że obligatoryjne skazanie na dożywocie stanowiło nieredukowalny okres pozbawienia wolności. Przedstawił również, że trwająca izolacja, przekraczająca w jego przypadku ustaloną przez władze więzienia datę zwolnienia, była bezprawna i pozostawiła go w długotrwałym stanie cierpienia i niepewności co do własnej przyszłości.

Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji**. Odnośnie długości okresu pozbawienia wolności, choć szansa na zwolnienie więźniów odbywających karę dożywocia na Cyprze jest ograniczona, nie oznacza to, że kara dożywotniego pozbawienia wolności jest na Cyprze nieredukowalna i pozbawiona możliwości przedterminowego zwolnienia. Wręcz przeciwnie, kary takie były redukowalne zarówno *de iure* oraz *de facto*. Wielu więźniów odbywających bezwzględną karę dożywotniego pozbawienia wolności zostało zwolnionych przedterminowo w ramach uprawnień konstytucyjnych Prezydenta, a skazani mogli z nich skorzystać w każdym czasie

¹ Artykuł 3 (zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo kar) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowi: "Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu."

Zestawienie – Kara dożywotniego pozbawienia wolności

bez konieczności odbywania minimalnego okresu pozbawienia wolności. W związku z tym, choć w istniejącej procedurze miały miejsce uchybienia, a reformy były w toku, skarżący nie miał podstaw do twierdzenia, że został pozbawiony jakichkolwiek szans na zwolnienie lub że jego trwająca izolacja – choć długa – stanowiła niehumanitarne lub poniżające traktowanie.

Zobacz również: [Kafkaris przeciwko Cyprowi](#), decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 21 lipca 2011 (uznająca skargę za niedopuszczalną, ponieważ była zasadniczo taka sama, jak poprzednia); [Lynch i Whelan przeciwko Irlandii](#), decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 18 czerwca 2013 r.

[Garaqin przeciwko Włochom](#)

28 kwietnia 2008 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący został skazany przez dwa różne sądy włoskie w latach 1995 i 1997 na 28 i 30 lat pozbawienia wolności. Może spodziewać się zwolnienia w marcu 2021 roku lub wcześniej w przypadku darowania kary. Jednakże, w 2006 roku Sesyjny Sąd Apelacyjny w Rzymie, powołując się na orzecznictwo Sądu Kasacyjnego, zdecydował, że skarżący powinien odbyć karę dożywotniego pozbawienia wolności.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** i oczywiście bezzasadną. Zauważył w szczególności, że we włoskim systemie prawnym osobie skazanej na dożywocie mogą zostać przyznane łagodniejsze warunki osadzenia, lub przedterminowe zwolnienie. Odnosząc się do zasad określonych w wyroku *Kafkaris przeciwko Cyprowi* (parz wyżej), Trybunał uznał, że wyroki dożywocia we Włoszech są redukowalne *de iure* oraz *de facto*. Nie można tym samym powiedzieć, że skarżący nie ma perspektywy zwolnienia, ani że samo jego osadzenie, choć długie, stanowi niehumanitarne lub poniżające traktowanie. Sam fakt nałożenia kary dożywotniego pozbawienia wolności nie osiąga tym samym poziomu ciężkości wymaganego do objęcia zakresem Artykułu 3 Konwencji.

[Streicher przeciwko Niemcom](#)

[Meixner przeciwko Niemcom](#)

10 lutego 2009 r. (decyzja z dnia 3 listopada 2009 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skazani na dożywotnie pozbawienie wolności skarżący zażądali zawieszenia odbywania kary po 15 więzienia. Właściwy sąd odrzucił wniosek, uzasadniając, że istniało wysokie ryzyko ponownego popełnienia przez skarżących przestępstw podczas zwolnienia.

Trybunał uznał obie skargi za **niedopuszczalne** i oczywiście bezzasadne, stwierdziwszy, iż obydwaj skarżący nie zostali pozbawieni ponownej szansy na zwolnienie, ponieważ niemieckie prawo przewiduje system zwolnień warunkowych, a tym samym mogą złożyć kolejny wniosek o warunkowe zwolnienie.

[Léger przeciwko Francji](#)

29 marca 2009 r. (Wielka Izba – wyrok w przedmiocie skreślenia sprawy)

Skarżący został skazany na dożywotnie pozbawienie wolności w 1966 r., bez wyznaczenia minimalnego okresu odbywania kary. Zarzucił on w szczególności, że jego osadzenie trwające 41 lat w praktyce było równoznaczne z karą dożywotniego pozbawienia wolności i tym samym stanowiło niehumanitarne i poniżające traktowanie. Skarżący został zwolniony warunkowo na okres od października 2005 r. do października 2015 r., skarżący zmarł w lipcu 2008 r.

W wyroku Izby z 11 kwietnia 2006 r., Trybunał orzekł, większością pięciu do dwóch głosów, że nie doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji. Zwracając w szczególności uwagę na fakt, że po 15 latach pozbawienia wolności skarżący mógł w regularnych odstępach wnosić o zwolnienie warunkowe i był chroniony gwarancjami proceduralnymi, Izba stwierdziła, że skarżący nie miał podstaw do twierdzenia, iż został pozbawiony jakiegokolwiek szansy na darowanie części kary, która nie była nieredukowalna. W związku z tym, długotrwałe osadzenie skarżącego, jakkolwiek długie, nie stanowiło niehumanitarne lub poniżające traktowanie.²

Zestawienie – Kara dożywotniego pozbawienia wolności

We wrześniu 2006 r. skład pięciu sędziów Wielkiej Izby przyjął wniosek skarżącego o przekazanie sprawy Wielkiej Izbie². W swoim wyroku z dnia 30 marca 2009 r. Wielka Izba odnotowała, że skarżący został znaleziony martwy w swoim domu w dniu 18 czerwca 2008 r. oraz że złożony wniosek o prowadzenie postępowania w jego zastępstwie został złożony przez kogoś, kto nie przedstawił żadnych dowodów dotyczących swojego statusu jako spadkobiercy lub bliskiego krewnego skarżącego ani żadnego innego uzasadnionego interesu. Wielka Izba również nie uznała, że poszanowanie praw człowieka wymagało dalszego rozpatrywania sprawy, zważywszy że właściwe krajowe przepisy uległy w międzyczasie zmianie, a podobne problemy w innych sprawach toczących się przed Trybunałem zostały rozwiązane. Tym samym podjęto decyzję o **skreśleniu** sprawy z listy spraw, stosując Artykuł 37 (skreślenie skargi z listy) Konwencji

Iorgov (nr 2) przeciwko Bułgarii

2 wyrok września 2010 r. (wyrok)

Skarżącemu, który za morderstwo w 1990 r. pierwotnie został skazany na karę śmierci, w 1999 r. zamieniono ją na karę dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości jej złagodzenia. Skarżący przedstawił, w szczególności, że jego kara – poprzez odmówienie mu wszelkiej możliwości przedterminowego zwolnienia – była niehumanitarna i poniżająca.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji. Skarżący, skazany na dożywotnie pozbawienie wolności bez możliwości złagodzenia kary, nie mógł zostać przedterminowo zwolniony zgodnie z prawem krajowym, ponieważ środek ten dotyczył tylko więźniów odbywających kary pozbawienia wolności orzeczone na czas określony.

Jego kara nie mogła również zostać zamieniona na karę terminową. Niemniej możliwość zmiany kary oraz decyzja o ewentualnym zwolnieniu istniała w krajowym prawie w formie ułaskawienia lub złagodzenia kary przyznawanego przez Wiceprezydenta. Wynika z tego, że kara dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości złagodzenia kary nie była karą nieredukowalną *de iure*. W sprawie skarżącego Trybunał stwierdził, że w chwili złożenia skargi w sierpniu 2002 r. odbył on tylko 13 lat kary dożywotniego pozbawienia wolności. Ponadto złożył on wniosek o prezydenckie ułaskawienie, który został zbadany i odrzucony przez właściwą Komisję. Ani prawo ani władze nie stały na przeszkodzie w złożeniu nowego wniosku do Wiceprezydenta. W związku z tym nie zostało wykazane ponad wszelką wątpliwość, że w praktyce kara skarżącego nie zostałaby nigdy skrócona. Nie ustalono również, że został pozbawiony wszelkiej szansy na zwolnienie z zakładu karnego.

Zobacz również, między innymi: Todorov przeciwko Bułgarii oraz Simeonovi przeciwko Bułgarii, decyzje w sprawie dopuszczalności z dn. 23 sierpnia 2011 r.; Dimitrov i Ribov przeciwko Bułgarii, decyzja z dn. 8 listopada 2011 r.; Jordan Petrov przeciwko Bułgarii, wyrok z 24 stycznia 2012 r.; Kostov przeciwko Bułgarii, decyzja w sprawie dopuszczalności z dn. 14 lutego 2012 r.

Törköly przeciwko Węgrom

5 kwietnia 2011 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości zwolnienia warunkowego przed upływem 40 lat.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** jako oczywiście bezzasadną w zakresie zarzutu niehumanitarnego i poniżającego traktowania. Choć skarżący kwalifikowałby się do zwolnienia warunkowego w roku 2044, to jest w wieku 75 lat, Trybunał uznał, że wyrok wydany w sprawie skarżącego gwarantował odległą, ale realną szansę na zwolnienie. Ponadto Trybunał zauważył, że w dowolnym momencie po skazaniu skarżącemu może zostać przyznane prezydenckie ułaskawienie. Trybunał stwierdził zatem, że kara dożywotnia była redukowalna *de iure* oraz *de facto*.

² Zgodnie z Art. 43 (przekazanie sprawy do Wielkiej Izby) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, w okresie trzech miesięcy od daty wydania wyroku przez Izbę każda ze stron postępowania może, w wyjątkowych przypadkach, wnioskować o przekazanie sprawy do 17-osobowej Wielkiej Izby. W takim przypadku skład pięciu sędziów rozpatruje, czy w sprawie pojawia się poważne zagadnienie dotyczące interpretacji lub stosowania Konwencji lub jej Protokołów lub istotna kwestia o znaczeniu ogólnym, w których przypadku Wielka Izba wyda ostateczny wyrok. Jeśli takie zagadnienie lub problem się nie pojawia, panel odrzuca wniosek, w którym to momencie wyrok staje się ostateczny.

Zestawienie – Kara dożywotniego pozbawienia wolności

Vinter i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

9 lipca 2013 r. (Wielka Izba – wyrok)

W niniejszej sprawie trzej skarżący otrzymali kary bezwzględnego dożywocia, co oznacza, że mogli zostać zwolnieni tylko w drodze dyskrecjonalnej decyzji Ministra Sprawiedliwości kierującego się powodami osobistymi (np. w przypadku nieuleczalnej choroby lub poważnej niepełnosprawności). Skarżący podnieśli, że ich dożywotnie osadzenie stanowiło nieludzkie i poniżające traktowanie, ponieważ pozbawieni zostali szansy na zwolnienie.

Wielka Izba stwierdziła, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji, uznając, że postanowienia tego przepisu nie zostały spełnione w odniesieniu do żadnego z trzech skarżących. Trybunał uznał w szczególności, że aby kara dożywotniego więzienia pozostała w zgodzie z Artykułem 3, musi ona być redukowalna lub innymi słowy musi istnieć szansa na zwolnienie więźnia oraz możliwość dokonania oceny kary. Trybunał zauważył, że prawo oraz praktyka prawnicza w Europie i na świecie wyrażała poparcie dla tych zasad, a znaczna większość Układających się Stron Konwencji w ogóle nie nakłada kar dożywocia, a jeśli to robią, przewidują możliwość dokonania oceny kar dożywotniego pozbawienia wolności po określonym czasie (zwykle po 25 latach pozbawienia wolności). W sprawie skarżących, Trybunał zauważył, że przepisy krajowe dotyczące uprawnień Ministra Sprawiedliwości do zwolnienia osoby odbywającej karę bezwzględnego dożywocia były niejasne. Ponadto, przed 2003 r. ocena zasadności zastosowania dożywotniego pozbawienia dożywocia dokonywana była automatycznie przez Ministra po odbyciu przez skazanego dwudziestu pięciu lat kary dożywotniego pozbawienia wolności. Mechanizm ten został wyeliminowany w 2003 r., a nie zastąpiła go żadna alternatywna procedura. W tych okolicznościach, Trybunał nie został przekonany, iż kary dożywotniego pozbawienia wolności orzeczone wobec skarżących były zgodne z Konwencją. Jednakże stwierdzając w przedmiotowej sprawie naruszenie Trybunał nie zamierzał dać skarżącym szansy na rychłe zwolnienie. To, czy powinni zostać zwolnieni zależałoby, przykładowo, od tego czy wciąż istnieją uzasadnione podstawy o charakterze penalnym do ich dalszego osadzenia oraz czy powinni pozostać zatrzymani ze względu na stwarzane przez nich zagrożenie. Kwestie te nie zostały w niniejszej sprawie podniesione i nie stanowiły argumentu przedstawionego przed Trybunałem.

Öcalan przeciwko Turcji (nr. 2)

18 marca 2014 r. (wyrok)

Skarżący, założyciel PKK (Kurdyjska Partia Pracy), będącej organizacją nielegalną, zaskarżył przede wszystkim nieredukowalny charakter nałożonej na niego kary dożywotniego pozbawienia wolności, a także warunki osadzenia w zakładzie karnym İmralı (Bursa, Turcja). W następstwie zniesienia w prawie tureckim, w sierpniu 2002 roku, kary śmierci w czasie pokoju, Sąd Bezpieczeństwa Państwa w Ankarze zamienił skarżącemu, w październiku 2002 roku, karę śmierci na karę dożywotniego pozbawienia wolności.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 3 Konwencji** w zakresie orzeczonej wobec skarżącego kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości warunkowego zwolnienia, uznając iż w przypadku braku jakiegokolwiek mechanizmu oceny, kara dożywotniego więzienia orzeczonej wobec skarżącego była karą nieredukowalną, co stanowiło nieludzkie traktowanie. Trybunał zauważył w szczególności, że ze względu na status skarżącego jako osoby skazanej na dożywocie za zbrodnię przeciwko bezpieczeństwu państwa, ubieganie się o zwolnienie było wyraźnie zakazane na przestrzeni całego okresu odbywania kary. Ponadto, mimo iż faktycznie w prawie tureckim Prezydent miał prawo nakazać zwolnienie osoby dożywotnie skazanej w wieku podeszłym lub chorej, stanowiło to zwolnienie z powodów motywowanych osobiście, co jest okolicznością odmienną od "szansy na zwolnienie". Choć turecki ustawodawca regularnie uchwalał ustawy dotyczące generalnej lub częściowej amnestii, Trybunałowi nie został przedstawiony żaden przygotowywany rządowy plan dotyczący skarżącego ani jakkolwiek inna dotycząca go szansa na zwolnienie.

Zobacz także: [Kavtan przeciwko Turcji](#), wyrok z 15 września 2015 r.

Laszlo Magyar przeciwko Węgrom

20 maja 2014 r. (wyrok)

Skarżący został skazany za morderstwo, napad oraz szereg innych przestępstw na karę dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości ubiegania się o warunkowe zwolnienie. Choć węgierska ustawa zasadnicza gwarantuje możliwość prezydenckiego ulaskawienia, od

Zestawienie– Kara dożywotniego pozbawienia wolności

momentu wprowadzenia kary dożywotniego pozbawienia wolności w 1999 r. w przypadku żadnego więźnia odbywającego taką karę nie została wydana decyzja o zastosowaniu prawa łaski. Skarżący podnosił przede wszystkim, że jego dożywotnie osadzenie bez możliwości ubiegania się o zwolnienie warunkowe stanowiło nieludzkie i poniżające traktowanie z powodu braku możliwości redukcji kary.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji w zakresie nałożonej na skarżącego kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości warunkowego zwolnienia. W szczególności nie zostało wykazane, by węgierskie przepisy zezwalały więźniom odbywającym kary dożywotnia na pozyskanie wiedzy odnośnie tego co muszą zrobić, aby ubiegać się o zwolnienie i na jakich warunkach. Ponadto przepisy nie gwarantowały należytego uwzględnienia zmian w życiu osadzonych i ich postępów w zakresie resocjalizacji. W związku z tym Trybunał uznał, że kara orzeczona wobec skarżącego nie może zostać uznana za redukowalną, co stanowi naruszenie Artykułu 3. Ponadto, Trybunał uznał, że przedmiotowa sprawa ujawniła problem systemowy, który może doprowadzić do podobnych skarg. Tym samym, w celu prawidłowego wykonania wyroku, Trybunał wezwał Węgry, na podstawie **Artykułu 46** (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) Konwencji, do wprowadzenia reformy systemu dokonywania oceny kar dożywotniego pozbawienia wolności w celu zagwarantowania możliwości każdorazowego badania, czy dalsze osadzenie opiera się na uzasadnionych przyczynach oraz w celu zapewnienia osadzonym wiedzy na temat tego, co muszą zrobić aby ich sprawa została rozpatrzona w kontekście zwolnienia i na jakich warunkach. Trybunał potwierdził również, że Strony korzystają z szerokiej swobody ("margines swobodnej oceny") w decydowaniu o właściwej długości kary pozbawienia wolności za poszczególne przestępstwa. Tym samym fakt, iż kara dożywotniego więzienia może zostać ostatecznie odbyta w całości nie sprawia, że stanowi to naruszenie Artykułu 3 Konwencji. W związku z powyższym dokonanie oceny kar dożywotniego pozbawienia wolności nie musi koniecznie prowadzić do zwolnienia danych więźniów.

Harakchiev i Tolumov przeciwko Bułgarii

8 lipca 2014 r. (wyrok)

Sprawa w swojej istocie dotyczyła kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości jej złagodzenia, która została wprowadzona w Bułgarii w grudniu 1998 r. po zniesieniu kary śmierci, a także surowych warunków osadzenia, w których przetrzymywani są więźniowie odbywający kary dożywotnia. Obaj skarżący odbywali kary dożywotniego pozbawienia wolności. Pierwszy skarżący bez możliwości jej złagodzenia, drugi – z możliwością złagodzenia kary. Obydwoje zaskarżyli warunki osadzenia oraz brak skutecznego krajowego środka ochrony. Ponadto pierwszy skarżący utrzymywał, że orzeczona wobec niego kara dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości złagodzenia kary stanowi nieludzkie i poniżające traktowanie, ponieważ implikuje ona brak szans na resocjalizację i konieczność spędzenia reszty życia w zakładzie karnym.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji w związku z niemożnością uzyskania złagodzenia kary dożywotniego pozbawienia wolności przez pierwszego skarżącego od chwili, gdy wyrok stał się ostateczny. Potwierdziwszy w szczególności, że samo orzeczenie kary dożywotniego pozbawienia wolności nie było samo w sobie sprzeczne z zakazem nieludzkiego i poniżającego traktowania określonym w Artykule 3 Konwencji, Trybunał uznał, że od momentu uprawomocnienia wyroku skarżącego – w listopadzie 2004 r. – do początku 2012 r., orzeczona wobec skarżącego kara dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości jej złagodzenia stanowiła nieludzkie i poniżające traktowanie, ponieważ nie zapewniono mu szansy na zwolnienie ani możliwości dokonania oceny kary dożywotnia, co spotęgowane jest również surowymi warunkami osadzenia, które ograniczają możliwość resocjalizacji lub samodoskonalenia. Podczas tego okresu prezydenckie prawo łaski, mogące nadać karze skarżącego atrybut redukowalności, oraz sposób jego wykonywania były w istocie niejasne, pozbawione formalnych lub nawet nieformalnych gwarancji. Brakowało również konkretnych przykładów osób odbywających karę dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości złagodzenia, którym udało się uzyskać korektę takowej kary. Ponadto, choć Konwencja nie wymaga zapewnienia prawa do resocjalizacji, władze państwowe były zobowiązane do zapewnienia więźniom szansy, jakkolwiek odległej, na odzyskanie wolności. Aby szansa ta była autentyczna i namacalna, osadzeni odbywający karę dożywotniego pozbawienia wolności powinni mieć szansę na resocjalizację. W tym kontekście, choć Państwo korzystało z szerokiej swobody manewru ("szeroki margines swobodnej oceny") w decydowaniu o kwestiach takich jak reżim i warunki

Zestawienie – Kara dożywotniego pozbawienia wolności

osadzenia więźniów odbywających karę dożywocia, kwestie te nie mogą zostać uznane za obojętne. Trybunał zastrzegł jednakże, iż stwierdzenie naruszenia nie może być rozumiane jako przyznanie skarżącemu szansy na niechybne zwolnienie. Wreszcie, Trybunał zauważył jednak, iż po reformach z 2012 r. sposób wykonywania prezydenckiego prawa łaski stał się jasny, zapewniając perspektywę zwolnienia lub złagodzenia kary. Tym samym, od tego czasu nałożona na skarżącego kara pozbawienia wolności bez możliwości jej złagodzenia może, przynajmniej formalnie, zostać uznana za redukowalną.³

Zobacz również: [Manolov przeciw Bułgarii](#), wyrok z 4 listopada 2014 r.

Čačko przeciw Słowacji

22 lipca 2014 r. (wyrok)

W niniejszej sprawie skarżący zarzucał, że nałożona na niego kara dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości zwolnienia warunkowego stanowiła nieludzkie i poniżające traktowanie, ponieważ nie dostrzegał on szansy na prezydenckie ułaskawienie lub złagodzenie kary. Podniósł również, że w ramach krajowych przepisów i praktyki nie był w stanie uzyskać skutecznej sądowej oceny kary dożywocia.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że mechanizm oceny sądowej umożliwiający zwolnienie warunkowe osadzonych skazanych na dożywocie po 25 latach odbywania kary został wprowadzony w styczniu 2010 r., stosunkowo krótko po skazaniu skarżącego oraz wniesieniu skargi przed Trybunał w październiku 2008 r., a także, iż przez znaczną część tego okresu skarżący podejmował kolejne próby wykorzystania środka krajowego przed sądami. Trybunał stwierdził również, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w połączeniu z Artykułem 3** Konwencji.

Bodein przeciwko Francji

13 listopada 2014 r. (wyrok)

Przedmiotowa sprawa dotyczyła orzeczonej wobec skarżącego kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości obniżenia kary. Skarżący zarzucał, że jego kara była sprzeczna z Artykułem 3 Konwencji, ponieważ – jego zdaniem – nie otrzymał on możliwości jakiegokolwiek korekty kary ani szansy na uzyskanie żadnej innej formy wcześniejszego zwolnienia.

Trybunał powtórzył w szczególności, że kara dożywotniego pozbawienia wolności była zgodna z Artykułem 3 Konwencji, jeśli była redukowalna lub innymi słowy, jeśli istniała możliwość dokonania oceny kary, o czym osadzony został powiadomiony na początku odbywania kary w zakresie wszystkich obowiązujących terminów i warunków. Ponadto forma oceny, jak również okres odbywania kary zanim taka ocena mogłaby mieć miejsce, leżała w granicach marginesu swobodnej oceny Państwa. Wreszcie, pojawiała się w prawie porównawczym i międzynarodowym wyraźna tendencja opowiadająca się za mechanizmem gwarantującym ocenę kar dożywotniego pozbawienia wolności najpóźniej po 25 latach od ich orzeczenia. W niniejszej sprawie, Trybunał stwierdził, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji, stwierdziwszy, że prawo francuskie w wystarczającym stopniu zapewniało możliwość oceny kar dożywotniego pozbawienia wolności. W świetle swobody decyzyjnej ("margines swobody decyzji") pozostawionej Państwom w zakresie prawa karnego i orzekania należy stwierdzić, że kara orzeczona wobec skarżącego była redukowalna w rozumieniu Artykułu 3. Trybunał zauważył, że prawo francuskie zapewniało możliwość sądowej oceny sytuacji osoby skazanej oraz korektę kary po 30 latach osadzenia. Trybunał uznał, że taki przegląd, który miał na celu ocenę niebezpieczeństwa

³ W przedmiotowej sprawie Trybunał uznał również, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji w odniesieniu do obu skarg z powodu trybu i warunków osadzenia skazanych, a także do **naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w zakresie braku skutecznych krajowych środków odwoławczych. Ponadto, zgodnie z **Artykułem 46** (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał stwierdził, iż w celu prawidłowego wykonania wyroku Bułgaria powinna poddać reformie, najlepiej w drodze legislacyjnej, ramy prawne regulujące reżim więzienny mający zastosowanie do osób skazanych na kary dożywocia z możliwością zwolnienia warunkowego, oraz pozbawionych takiej możliwości, poprzez modyfikację, w szczególności, automatycznego nakładania wysoce restrykcyjnego reżimu więziennego i izolacji na wszystkich więźniów odbywających kary dożywocia.

Zestawienie – Kara dożywotniego pozbawienia wolności

stwarzanego przez więźnia i zmiany jego zachowania podczas odbywania kary, nie pozostawiała żadnych wątpliwości co do istnienia "szansy zwolnienia" od początku odbywania kary. W sprawie skarżącego, po odliczeniu okresu zatrzymania przedprocesowego, kara orzeczona wobec niego kwalifikowałaby się do oceny w roku 2034, to jest 26 lat po skazaniu przez Sąd Karny na karę dożywotniego pozbawienia wolności.

Skargi w toku

Hutchinson przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (skarga nr 57592/08)

2 Luty 2015 r. (wyrok Izby) – sprawa przekazana Wielkiej Izbie w czerwcu 2015 r.

2 W 1984 r. skarżący został skazany za kradzież z włamaniem, gwałt i trzy zabójstwa. Sędzia skazał go na karę dożywotniego pozbawienia wolności z możliwością zwolnienia warunkowego po minimalnym rekomendowanym okresie 18 lat. W 1994 r. Minister Sprawiedliwości poinformował wnioskodawcę, że zdecydował się nałożyć cały wymiar kary dożywotniego pozbawienia wolności, a w maju 2008 r. Sąd Najwyższy uznał, że nie było podstaw do odstąpienia od tej decyzji, zważywszy na powagę popełnionych przestępstw. Odwołanie skarżącego zostało odrzucone przez Sąd Apelacyjny w październiku 2008 r. Skarżący podnosi przez Europejskim Trybunałem, że orzeczona wobec niego kara dożywotnia stanowi niehumanitarne i poniżające traktowanie, ponieważ pozbawiony został perspektywy zwolnienia.

W wyroku Izby z 3 lutego 2015 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał większością sześciu głosów do jednego, że nie doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że w wyroku *Vinter i inni* z 9 lipca 2013 r. (patrz wyżej), stwierdził, iż prawo krajowe dotyczące uprawnienia Ministra Sprawiedliwości do zwalniania osób skazanych na karę bezwzględnego dożywotnia było niejasne. W tamtej sprawie Trybunał nie został przekonany, że orzeczone wobec skarżących kary dożywotnia były zgodne z Artykułem 3 oraz że doszło do naruszenia Artykułu 3. Jednakże od tamtej pory Sąd Apelacyjny w Wielkiej Brytanii wyraźnie rozwił te wątpliwości i stwierdził, iż Minister Sprawiedliwości był zobowiązany prawem krajowym do zwolnienia osoby skazanej na karę dożywotnia w przypadku możliwości wykazania istnienia "wyjątkowych okoliczności", a wspomniane uprawnienie mogło podlegać ocenie przez sądy krajowe. W odniesieniu do tego wyjaśnienia Izba stwierdziła, że zgodnie z prawem krajowym kary dożywotniego pozbawienia wolności podlegały ocenie i tym samym były zgodne z Artykułem 3 Konwencji. W dniu 1 lipca 2015 r. sprawa została przekazana do Wielkiej Izby na wniosek skarżącego. W środę 21 października Wielka Izba przeprowadziła rozprawę w przedmiotowej sprawie.

Murray przeciwko Holandii (nr 10511/10)

10 grudnia 2013 r. (wyrok Izby) – sprawa przekazana Wielkiej Izbie w kwietniu 2014 r.

Przedmiotowa sprawa dotyczyła skargi złożonej w 2010 r. przez osobę skazaną za zabójstwo – która w międzyczasie zmarła⁴ – i dotyczyła kary dożywotniego pozbawienia wolności bez realnej szansy na dokonanie oceny kary, a także warunków osadzenia na wyspie Aruba, będącej częścią Królestwa Niderlandów, leżącej w południowej części Karaibów. Skarżący podniósł w szczególności, że orzeczenie kary dożywotniego pozbawienia wolności bez odpowiedniej możliwości dokonania oceny oraz bez szans na zwolnienie w sposób szczególny naruszyło Artykuł 3 Konwencji.

W wyroku Izby z 10 grudnia 2013 r. Trybunał stwierdził jednogłośnie, że nie doszło do naruszenia Artykułu 3 w odniesieniu do orzeczonej wobec skarżącego kary dożywotniego pozbawienia wolności. Trybunał zauważył w szczególności, że możliwość dokonania oceny kary dożywotnia została wprowadzona w listopadzie 2011 r. do Kodeksu karnego Curacao, który stanowił, że każda osoba skazana na dożywotnie pozbawienie wolności zostaje zwolniona po odbyciu przynajmniej 20 lat kary, jeśli w opinii Połączonego Trybunału Sprawiedliwości pozbawienie wolności nie służy już żadnemu uzasadnionemu interesowi. Trybunał zauważył, że mechanizm dokonywania oceny spełniał kryteria określone w wyroku *Vinters i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* z dn. 9 lipca 2013 r. (patrz wyżej). W sprawie skarżącego została przeprowadzona ocena, która zaowocowała decyzją Połączonego Trybunału Sprawiedliwości, stanowiącą iż nie powinien on zostać zwolniony

⁴ Syn i siostra skarżącego wykazali chęć dalszego popierania skargi przed Trybunałem.

Zestawienie – Kara dożywotniego pozbawienia wolności

z uwagi na opinie biegłych lekarzy dotyczące stanu psychicznego, osobowości i zachowania skarżącego, a także ryzyka popełnienia kolejnych przestępstw. Choć prawdą było, że możliwość dokonania oceny prawnej kary dożywotniego pozbawienia wolności nie istniała na Curacao w chwili złożenia przez skarżącego skargi do Europejskiego Trybunału w lutym 2010 r., nie było konieczności oceny tego, czy kara dożywotnia orzeczona wobec skarżącego była przed tą datą redukowalna *de iure* i *de facto*, ponieważ skarżący nie złożył skargi przez prawie trzydzieści lat od skazania.

W dniu 14 kwietnia 2014 r. sprawa została przekazana do Wielkiej Izby na wniosek skarżącego.

W dniu 14 stycznia 2015 r. Wielka Izba przeprowadziła rozprawę w przedmiotowej sprawie.

Kokv przeciwko Słowacji (nr 27683/13)

Skarga zakomunikowana rządowi Słowacji w dn. 18 marca 2014 r.

W przedmiotowej sprawie skarga dotyczy orzeczenia kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz braku skutecznego środka odwoławczego w tym zakresie.

Trybunał poinformował rząd Słowacji o wniesieniu skargi oraz wystosował do stron pytania w kontekście Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego karania i traktowania) oraz 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Tekin przeciwko Turcji (nr 40192/10) i Baysal przeciwko Turcji (nr 8051/12)

Skarga zakomunikowana rządowi Turcji w dn. 20 lipca 2015 r.

Skarżący podnieśli zarzut skazania na „kwalifikowaną” karę dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości przedterminowego zwolnienia, nałożenia specjalnego reżimu więziennego dla więźniów odbywających taką karę i o brak skutecznego środka służącego do sprawdzenia tych zarzutów.

Trybunał poinformował rząd Turcji o wniesieniu skargi oraz wystosował do stron pytania w kontekście Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego karania i traktowania) oraz 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.